

JURNAL.

PENTRU RESPÎNDIREA SCIINTELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprire: Observațiuni despre origina animalelor și plantelor noastre domestice.—
Căprioara și puii seî.— Călătorie în Orient

OBSERVAȚIUNI DESPRE ORIGINA ANIMALELOR

și plantelor noastre domestice.

În istoria culturii oamenilor, precum și în sibilitatea oamenilor și a animalelor d'a se obi-
istoria Naturală a animalelor, există ună faptă nui a trăi în alte clime de cătă în acelle unde
care este d'ună deosebit interes; asta este pos- sunt născute. Acastă obiceiunță o numimă Ac-

climatațiune. Prin acclimatațiune, organismul dobîndesce cualități noi, care facă ori ca el să se bolnăvească, pôte și că cu timpul va fi nimicit, biruit de influințele climatei, sau că aceste influințe vor schimba tótă ființa vie și vor produce un alt soi (rase) de ómeni sau d'animale, diferite din acelle primitive scóse și transportate departe din patria lor. Așa s. e. vedem că Europeanii viind în climatele tropice ale Africe și Indiei, se bolnăvesc de ficat și care se apriinde, se întăresce și produce patimi lungi și seriose; Din contra, Arapii (Negrii) viind din Africa în climatele noastre, se bolnăvesc de peptu, dobîndesc tuberculi în plămóni (oftică) și mulți se prăpădesc după cătú-va timp. Sunt unele semințe d'ómeni care se acclimatéđă mai lesne de căt celle-l-alte. s. e. popórele din rasa Anglo-Germană. După ómeni, vine câteva animale domestice care au asemenea într' un gradú naintat darul acclimatațiunei; s. e. căni, pisicele și șobolani; dar între plante găsăm acest darú la cartofi, grîu, seacă și celle-l-alte feluri de cereale, precum și planta Cochlearia și alte burueni după cîmp. Omul, întrebuintînd cu înțelepciune mijlócele convenabile, este în stare a înlesni acclimatațiunea plantei or ș' a animalelor domestice; ba încă putem dice că acclimatațiunea animalelor și plantelor domestice este cellú mai mare triumfú care omul l'a dobândit asupra Naturii și deosebitelor ei influințe. Acéstă operațiune d'acclimatațiune datéđă la ómenii din cea mai mare antichitate și se perde în întunerecul istoriei, din care n'avem nici o cunoștiință. În genere, acclimatațiunea plantelor este mai mărginită de căt aceea a animalelor, căci pentru plante există un otarú pe care plantele nu pôte să'lú trecă nici odată; acestú otarú este determinatú prin gradul căldurei vărei (linia isother) ce domnesce într'o țerră. Aici avem în geografia vegetală un otarú pentru crescerea curmalilor; mai căt nord un otarú pentru crescerea portocalilor și iar un altú pentru crescerea viței, în fine un otarú nordicú pentru grîu și pentru crescerea arborilor.

Nu putem să ne întindem aici mult asupra acestui studiú important, nici asupra emigrațiunei plantelor în genere produse prin vîntú, insecte și apele curgátore, în cătú cu drept cuvînt dice

Aimé Martin că vînturile sunt însercinate de către Providență a fi transportatori semințelor plantelor peste tot globulú pămîntescú; însă istoria colonizațiunei plantelor în Europa ne arată unú tablou destulú de interesantú despre care vom vorbi ceva aici.

Europa a priimit mai tóte plantele s'elle folosite, din alte continente. Din Asia a priimit grîu, seacă, orzú, ovesú și tóte celle-l-alte cereale, precum și macu (Papaver Rhocas), Neghina (Raygrass, Lolium) și Erysimum; iaura (datura stramonium) s'a respândit în Europa de către țigani care au venit de la India prin Egipt în Europa. Planta calamus s'a important din Asia în Germania în secolul al 16-lea și acum crește acolo în stare sêlbatică în tóte locurile nomolóse și báltóse. Totú de la Asia ne a venitú inu, cănipa, cașă (de la Tartarica) garófa, spanacú, trifoiú, luzernú (de la Media), dar nasturelu (Nasturtium) și mazerea (pisum) ne a venitú de la Kina. Arabia ni a trimis linte, bobú, lupina (care în Egipt se mănencă ca pâinea din tóte țillele) și mazerea lată. Din țerrile împregiul rîurilor Eufratu și Tigru în Asia mică, ne a venit castraveții, pepeni (cucurbita pepo) și lubenițele (C. Melo). De la India prin drumulú țerrilor Caucasice ne a venit meiu (Miliun sativum), rapița (Brassica napus) și varza (Brassica oleracea). Pruni ni a venit de la Taurida, Migdale de la Georgia, vița, nucú și arbor de unt de lemnú (Olea europea) ne a venit de la Asia mică; lámúiele (citrus media) ne a venit de la Media, portocaliile celle mici (c. aurantium) de la Kina, gutuiulú (Cydonia) de la Fenicia, cireși de la Pontu de unde le a adusú Lucullus la Roma; persicul ni a venit din Persia prin Roma caisul (prunus armeniaca) din Armenia și Dudul (Morus) din Kina. Chiar în secolii după urme s'a vedutú asemenea colonizare a plantelor din Orient în Europa care s'a respîndit aici într'un modú fórte straordinarú.

Așa se scie că arborul castanu din India (Aesculus hyppocastanum) care este un ornament al tuturilor grădinilor publice în Europa, l'a adus naturalistul olandesú Clausius; liliaculú (Syringa vulgaris) și tulipa, le a adus Auger de Buesbeek în anul 1562 din Orient în Europa, dar liliaculú persian (Syringa persică) a venit la Europa în anul 1640. Nenumératele sálci pletóse sau plin-

gătore (salix pendula) din Europa, provine tóte dintr'o ramură pe care poetul englesu Alexandru Pope, a adus'o din Smyrna în Anglia. Planta muma tuturilor portocalilor din Europa s'a vădută ánce nainte trei sute de ani în grădina contelui St'Laurat în Lissabon. Dar în Roma se venereađă și acum un arbor mare portocaliu d'o înălțime de 30 picioare care stă acolo într'o grădină mōnăstirescă pe muntele Aventino, din care provine toți portocalii din Italia, Spania și din tótă Europa. Se ȓice că Sf. Dominicu (Institutorul renumitului ordinul al dominicanilor) l'a plantat acolo în anul 1200 dupo Chr.— Pausanias istorisese că lingō riu Kefisos s'a aflat în Elada unu smochiu venerat, din care a provenit toți arborii smochinii din Elada. Incă în anul 1802 s'a aflat în satul Montelimart în Francaia tatălu tuturilor duđilor francesi, care s'a plantat acolo în anul 1500.

Dar și multe plante ne a venit din America: s. e. cucuruzu (*Zea turcica*), tutunu (*Nicotiana tabacum*) cartofi (*solanum tuberosum*), napī (*topinambour helianthus tuberosus*), salchămu (*robinia pseudo-acacia*) flórea sórelui (*Helianthus annuus*), bradul precios (*pinus strobus*), arborul vieței din apus (*thuja occidentalis*) pe când arborul vieței din reserit (*thuja orientalis*) ne a venit din Japonia; tot din America ne a venitū plopul italianescū (*Populus italica*), paltinu din apus (*Platanus occidentalis*), jenuper americanū (*juniper virginensis*), arborul numit *Tulipoferus* etc.

Dar în grădinile de flori alle Europei se afla o mulțime de plante admirabile în frumusețelor, tóte aduse din streinătate.

Așa s. e. flórea numită crésta cocoșului (*Amaranthus crista-gali*) a venitū deja în anticuitate din Asia la Europa, asemenea și crinul albū (*lilium splendens*), leucoja de vară (*Mathiola annua*) viora de nópte, Rosmarinulū, leandru (*Nerium oleander*), Paeonia, laventică (*lavendula*) sofran (*crocus*), zambile [*Hyacinthus*] Narcisū [*Narcissus poeticus*], ceapa de mare [*scilla maritima*], arborul cu lemnū tare (*taxus baccata*), rosa frumósa tremiera (*Altea malva*), laléoa saū corona împératului [*Fritillaria imperialis*]; Resedanī a venit din Egipt dar din India ne a venitū în anul 1780 trandafirī de lună (*Rosa bengalică*) și frumosele Balsamine; flórea Hortensia in

a venitū în anul 1788 din Japonia, dar Camelia, acésta gloria a florériilor europene, aceste flori care se consume în tóte ernile câte sute de miī pentru buchetele damelor la baluri, și din care se afla sute de speciī, aceste flori, ȓicem, erau cu totul necunoscute în Europa pēnă la anul 1750, când atunci un jesuit anume Camelli [éccō că și jesuitii sunt bunī la ceva] a adus'o de la Japon la Eropă și în onora lui, s'a dat aséstei plantă numirea de *Camellia* saū Rosa din Japon; asemenea și frumósa flóre Volcameria provine din Japon, o plantă fórte întrebuintată acum pentru ornamentul grădinilorū.

Kina a trimis Europei în anul 1728 frumósa flóre *Aster chinensis* (ochiu boului) care s'a cultivat pentru ántéia órá în Paris; asemenea aū venit d'acolo *Primula chinensis*, pe când primula auricula este născută pe munții Alpi. Capulū de Buna speranțe în Africa a îmbogățitū florăriile europene c'o mulțime de flori frumóse s. e. mai tóte felurile *Ericae* viinū d'acolo. Dar și continentul cellulū mai nouū abia cunoscut, (Australia) ne a trimis deja o mulțime de plante preciose s. e. Superbulū *Metrosideros*, *Melaleuca*, *Banksia* și multe *mimosae* essotice. Dar din Nordul Americei ne a venit iar multe flori d'ornament s. e. *Spireele*, *Azaleele*, nuieoa d'aurū (*virgo aurea*) și curiosele *Rudbechii*. Meksico ne a trimis florile *Cinnia elegans*, *tagetes* și mai cu sémă faimósa *Dahlia* saū *Giorgina* care a venit pentru întéia órá la Europa în anul 1789 prin Vincente Cervantes și a înflorit în grădina Botanică de la Madrid; acolo s'a numit „*Dahlia*“, în ouórea naturalistului Suedan Dahl Andreas, dar mai pe urmă Alexandru de Humboldt a adusū din nouū din America seminte de acésta flóre frumósa și a numit'o *Georgina* în onorea naturalistului Georgi din St Petersburg; acumū esistă în Europa sute de varietăți de *Dahlia* și de *Camelia*, tóte eșind dintr'o singură sorgintē. Éccō effectulū mare al culturei. Acésta o vedem și la frumósa plantă *Fuchsia* din care esistă acum pēnă la 700 de varietăți, tóte eșind dintr'o singură, care Prof. Fuchs a adus'o viind de la sudul Americei. Dar și florile *Calceolaria* (fiind că sémăná c'o încălțeminte saū pantofi de dame) *Heliotropū* (în limba vulgare Vanile) interesantele flori *Passiflora* și *Tropaeolum* (călțunași saū lu-

birdragi) ne a venit din Sudul Americii. California ne a dat o mulțime de specii de Verbine (*Verbena*) foarte frumoase; dar în Țările noastre, America tropicală a îmbogățit thesaurul florilor noastre cu splendida *Victoria regia* care, cu drept cuvânt este privită ca regina plantelor, atât pentru mărimea extraordinară, cât și pentru frumusețea ei (frunzele acestei plante ajungă câte o dată la o mărime de 2—3 stănjini); tot d'o dată, munții cei mai înalți din lume, adică munții *Himalaya* din centrul Asiei ni-a trimis specii esotice și curioase a plantelor *Rhododendron* sau *rose* de munții care joc acum un rol foarte mare în cultura grădinilor de flori; adăog însă că și în munții noștri cei mai înalți, (s. e. pe vârful muntelui *Bucegi*) crește *Rhododendron* care se numește în limba țeranului „luminări de munte.”

Cât despre origina multor din animalele domestice, trebuie să Țicem că domnesce aci o mare necertitudine. Cu toate acestea, găsim în biblia sacră, *Zen-avesta* (*Biblia Persilor*) *Vedas* (*Biblia indienilor*) *Cha-king* (*Biblia Kinesilor*) și în monumentele *Egiptienilor* vechi, câteva notițe precioase, care sunt în stare a vărsa oșeși care luminează asupra acestei chestiune. Așia se știe că patria oilor este Asia centrală, că toate se trag d'o singură specie care mai există acum în totă puritatea ei; ea stremoșul caprelor este capra numită *Bezoare* (capra *Bezoar*) care trăiesce și acum în munții *Caucasiei* și a *Persiei*; ea patria calului este. c'o mare probabilitate *Deserta Gobi* în Asia. Că patria pisicii este *Egiptul* și *Abysinia*; că stremoșii câinelor sunt pe d'o parte lupul nostru, și pe d'alta parte *Ciacalul* (*vulpes aureus*) din Asia și *Africa*; stremoșii boifului nu snt cunoscuți, ei să vede să s'a perdut și nu mai există; din contra șcim că porcul domestic se trage din mistrețul său porcul selbatic (*sus scrofa*) care este originar în Europa; asemenea și gisca (*Anser*) rața (*Anas*) și lebeda (*Cignus*), sunt pământeni curați din totă Europa. Dar porumbița (*Columba*) are patria ei la Țermurile mării *Mediterrane*; cocoșul ne-a venit de la Asia, și mai cu sémă de la *India Orientale*. *Fesanul* (*Phasianus*) e

născut în regiunile mării negre și a *Caspiei* (mai cu sémă la *Colchida*). *Păunul* (*Pavo*) este érá originar din *India orientale*; de acolo l'a adus *Alexandru cel mare* în *Elada*, și d'acolo s'a răspândit în totă Europa: din contra, *curcanul* (*Meleagris gallopavus*) ni a venit din nordul Americii, pe când *hibilica* sau *cața* (*Numidia Meleagris*) ni-a venit din nordul *Afriei*, între insecte vedem că *gândacul de mătase* (*Bombyx Mori*) a venit din *Asia* în *Elada*, pentru prima oră în secolul al șesele dupe *Christu*, în timpul împăratului *Iustinian*, și tocmai în secolul al 14-le și al 15-le s'a răspândit în *Italia* și în *Francia*, (aici în anul 1470). La noi în *România*, este probabil că cultura *gândacilor* și *plantațiunea dușilor* datédă mai de mult; la noi cultura *mătasei* nu era nic'o dată în dimensiuni foarte mari. Dar în *Kina* această cultură datédă încă de 2600 de ani înainte de *Christu*.

Resultatul acestei cercetări este că Europa noastră a împrumutat din toate părțile lumii, plante și animale, și le-a acclimatat la d'nsa. ast-fel că se găsesce aici așa de înmulțite și de răspândite pare c'ar fi născute aici. Aceste acclimațiuni au început cu istoria oamenilor, însă mergend foarte încet, dobândind în mii de ani abia câteva specii și genuri de animale și plante domestice; dar această acțiune mare, a luat în Țările noastre proporțiuni mari, pretutindene în toate Țările civilizate (*Anglia*, *Francia* și *Germania*) s'au format societăți d'acclimațiune, în toate Țările se facă acolo cercări noi spre a acclimata și a domestici în Europa animale și plante noi, viind din părțile streine. Aici este sorgintea unui mare viitor pentru genul um-nu. Cu cât omul va fi încongiurat de mai multe specii de animale domestice și de plante folositoare, cu atâta existența lui pe pământ va fi mai sigură, mai comodă și cu atâta, suveranitatea lui pe globul pământului va fi mai manifestă. Cu cât un domnitor este încongiurat de mai mulți adiutanți, cu atâta strelucesce mai mult.

B.

CĂPRIORA ȘI PUII SEI.

(*Cervus capreolus* L)

Am ținut de mai multe ori că animalele ca și plantele sunt create nu numai pentru trebuințele și plăcerile omului, dar și pentru înfrumusețarea pământului și pentru gloria lui Dumnezeu.

Într'adevăr, să ne transportăm cu mintea într'o deșertă în mijlocul rócilor uscate, unde nu se vede nic'un fel de vegetațiune, totu se pare trist și monotonu; să plantăm țință p'aceste locuri sterpe, stejari, platani, brađi și alte felurite ve-

Capriora și puii sei. (*Cervus capreolus* L.)

getale și să formeze acolo ca o selba virgină, atunci deserta care păre a fi mórta, ia un aspect de viață. Să mai adăogim că trece prin ea un riț producând o dulce murmură, sau că dintr'o nălțime se aruncă o cascadă respindind un sgomot armoniosu, atunci selba devine poetică, și ne pla-

ce a ne preumbla, a ne odihni într'ensa și a contempla aceste frumuseți naturale. Când țință pe lângă tóte acestea se mai amestecă cãntecul unei privighetori care celebră amorul, sau că vedem trecend o cerbóicã, sau o timidă căpriórã sãrind din rocã în rocã, ori mai bine a turmã

de oi păscend linistite p'o costă, avend lângă dēnsa păstorul și cănele credincios, atunci scena divine mult mai animată și spectacolul ia un caracter mai interesant și mai atingător. Éccō cum prezența vegetalului este mai interesantă de cât a mineralului, și aceea a animalului mai mult de cât a vegetalului. Am arătat asemenea că printre animale sunt unele a căroră formă ne place mai mult de cât a altora, și că aste forme variadă după modul viețuirii lui lor, căci Natura în marea ei prodigialitate a dat fiă cărnii animal numai organele trebuincioase existenței sēlle și nimic de prisos; ea este atât de bogată în cât cea mai mică operă a ei este un izvor nesleibile de studii pentru naturalistul filosofū.

Déc' operile Naturei sunt așa de frumoșe și de atrăgătoare, noi găsim o plăcere neesprimabile a tracta despre dēnsese, d'aceea ne propnem într'acest articol a espune lectorilor nostri istoria naturale a căprioarei ș'a puiloră sei, care credū că'i va interesa.

Cerbul, ca cellū mai nobil dintre locuitorii selbelorū, trăesce în locurile umbrōse, pe vērful muntilor acoperiți de arbori stufoși, căprioara fiind d'o specie inferiōră, se mulțimesce d'a locui în locurile mai de jos, în desele frunđe alle crângurilor tinerē. Décă căprioara are mai pucină noblețe, mai pucină forțiă și talie mai mică, are ēsă mai multă grație, mai multă vioiciune, și chiar mai mult curagiū de cât cerbul; ea este mai vesală, mai ușure, și mai viōe; forma ei este mai rotundă, mai elegantă, și figura sa mai plăcută; ochii sei mai cu sēmă sunt mai frumoși, mai strălucitori, și pare că sunt animați d'un sentiment mai viu; membrele sēlle sunt mai flexibile, miscările mai repeđi, și sare cu atăta forțiă și ușurință. Pērul seū netedū și lustruit este totd'auna curat, nu se tăvălesce nic'o dată în bălegar ca cerbul; nu'i place să trăiască de cât în locurile nalte și uscate, unde aerul este curatū, dar este mai șirētă, mai indēmānică a se ascunde, și mai difficil a o urmări, are mai multă finețe și instincte mai variate.

Ea se deosebesce de cerbū și de ciută prin naturei, prin temperament, prin mōrsuri și prin mai multe obiceiuri naturale: în loc d'a se aduna în cete mari ca dēnșii, ea rămāne în familie compusă de 3, 4 eaū 5 indiviđi; tatălū

mama și puii umblă împreună, și nic'o dată nu se vedū assoțiindu se cu streinii, este mai constantă în amorū de cât cerbul, și obienuit fată duoi pu, unul barbat și altul femelă. Aceste june animale nutritē împreună iaū o așă de mare afecțiune unul pentru altu, în cât nic'odată nu se despart, și este mai mult o legătură strinsă de cât unū amorū, căci cu tōte că sunt totd'auna împreună, nu simtū căldura împerechierii de cât numai odată pe anū, și acest timp nu ține de cât 15 ȓille, de la 1 pēnă la 15 Noembrie. N'aū odōre tare, nici furie ca cerbiū, numai în timpul acesta nu îngădue ca faonii (puii) lorū să stea cu dēnșii, după ce trece timpul împerechierii faonii se 'ntorcū la muma lor, mai staū cât va cu dēnsa, apoi o părăsesc pentru tot d'aua și se duc amēnduoi de se așēđă la o mică distanție de locul născerei lorū.

Căprioara pōrtă cinci luni și jumătate, și fată în luna lui Aprilie, saū la începutul lui Maiū, mai ca și capra. Ea se desparte de masculū când voesce să fete, intră în cea mai dēsă pădure ca să se ascundă de lupi, cei mai primejdiōși neamici ai sei. După 10 saū 12 ȓille junii faoni aū luat destulă forțiă ca s'o urmeđe: când este amenințată de vr'un pericol 'i ascunde în vr'un loc adăpostit, pune peptu și se luptă pentru dēnșii; dar cu tōte aceste îngrijiri, ómenii, căni și lupii tot 'i răpesc câte unul. Ca și cerbul schimbă cōrnele o dată pe fiă-careanū, la finitul tōmnei; cât timpū capul este făr'astă podóbă, animalul stă ascuns în fundul crângurilor, și când'i cresc altele nuoi umblă cu mare precauțiune ca să nu atingă crecile arborilorū.

La cerbū, ciută și căprioară, osul fruntal are duoe apofise saū eminente, pe care staū cōrnele; aste duoe eminente osōse încep a da de la 5-6 luni, și în pucin timpū iaū crescerea lor intrēgă; departe d'a cresce mai multū cu etatea animalului se curbēđă și se scurtēđă pe fiă-care anū, astfelū în câtū redăcinele cōrnelorū unui cerbū saū căprioare bētrāne, se întāresc aproape de osul frontal, alle căruī apofise sunt prealate și prea scurte, acesta chiar este semnul cellū mai sigurū pentru a conōsce etatea înaintată a acestorū animale. Crescerea lor este mai repede de cât aceea a cerbilorū, și viața mai

scurtă, nu trece nic'odată peste 10 sau cellu mult 12 ani; sunt prea delicate asupra alegerei nutrimen-
tului, au trebuință de mișcare, de mult aeru și de mult spațiu, le trebuie o femelă și unu parcū de 100 pogoane, ca să trăiască mulțumite; le putem domestici, dar nu pēnă să le facem supuse, nici chiar familiare, păstrēdă totd'auna ceva din uaturelul lorū selbaticū; elle se sperie lesne, se aruncă pe țiduri cu atăta forță în cât adesse și frângū picōrele. Masculii sunt mai cu sēmă suppuși la nisce capriciuri primejdiose, prind ură pe unii oameni, se aruncă pe dēnsii, dau lovituri cu capu atāt de puternice încāt potū să restōrne unū omū, căpriōrele nu sbiară așa des, nici c'un țipāt așa de puternicū ca al cerbului, puii au o voce slabă și plāngerōsee: *mi... mi* prin care ei arată trebuința ce au de nutriment: ast sunet este lesne de imitat și muma încelatā adesse ori cade în cursa vânătorilorū.

Iarna căpriōrele staū bagate în crânguri stufōse, unde trăiesc cu mărăcini, genista, lauri, și remășițe de flori de alunī: Primăvera se duc în crânguri mai rari și rumegă bobocii și frunzele nāscēnde, mai allo tuturor arborilorū; ast nutriment cald ferbe în stomacul lor, și le îmbatā ast-fel încāt este prea lesne atunci să le prindā, nu seiū unde mergū, esū adessea afarā din selbā, și cāte odatā se apropie de alte animale și de locuri locuite. Vara remānū în crânguri, pe locuri înalte, și nu esū de cât arare ori ca să mērgā să bea la vr'o fountānā când este mare uscăturā; cāci dēcā este roā sau cā foile sunt muiate de plōiā nu mai au trebuință de bēturā. Cautā nutrimentul cellū mai fin, elle nu pasc cu lācomie ca cerbiū, nu rumegă cu indiferență ori ce erbā, ei mănāncā delicat, ca oamenii cultivați, nu esū de cât arare ori la păsciune pentru cā preferā arborii mici și mărăciniū pe lângō grāunțe și legumi.

Carnea căpriōrelor este excellentā de mân-

cat și eualitatea depinde de țerra în care locu-
esce; celle brune au carnea mai finā de câtū celle roșii; tōte căpriōrele masculine care au tre-
cut duoī ani, au carnea tare și fără gust, erā femelele fiind chiar d'aceesi etate, au carnea mai fragedā, a faonilorū când sunt prea tineri, este mōle, dar este perfectū de bunā când au unū anū sau 18 luni; celle din țerrile plane și din vāi nu sunt bune; celle din țerrile umede sunt āncō mai rele, celle ce sunt crescute în parcuri au ceva gust mai bun: în fine nu sunt căpriōre bune de cât acelle din țerrile uscate și nalte, tăiate e colline de selbe și pământuri arabile, țeline, unde au aerū, spaciū, nutriment și chiar singurātatea de care au trebuință, cāci aceia care au fost adessa supērați, cei dupō gōnā au carnea neserată și molesită.

Caracterele zoologice alle căpriōrei sunt celle urmātore:

Este unū animal vertebrat din classa mam-
miferelorū, ordinul rumegātōrelor, din familia Elafienilor cu copita crepatā, au 8 dinți inci-
sivi la falca de jos, și nic'unu la cea de sus, dinții molarī lipsesc cu totul, erā māsele au 12 la fiā-care falcā, au mammele abdominale, sunt mai multe varietāți de căpriōre. Aceea care face obiectul articolului nostru, este cea comunā, la care pe lângō caracterele descrie mai susū, addāogimū cā în timpul verei are o culōre roșieticā aurie mai vānātā pe capū, și nainte gātului, mai albicōsā pe burtā; cōda este remplasatā printr'unū simplu tubercul și esistā pe bu-
cile șēdutului o vargā, care, când nu dispere va-
ra este d'o colōre roșie vānētā și iarna pērul este roșu închis, și varga transversalē dupō bu-
cile șēdutului devine albā. Căpriōra trăiescē în Europa și'n părțile temperate alle Asiei, și este obiectul celei mai frumoșe vânătoare din munți.

A.

CĂLĒTORIE ÎN ORIENT

ART. III.

Excursiuni împregiul Athenei pe muntele Hymette și la Pentelic.

Aflāndu-me la Athena nu m'am pūtur opri d'a nu visita muntele Hymette atāt de celebru

în antichitate, precum și renumita grottā de la Pentelic.

Muntele Hymette. Eșind pin Athena pe lângō palatul regal, am trecut Ilisus p'un

podu de marmoră și am început a urca primele colline spre nord de Stadă, apoi 'mi am îndreptat pașii la N-E către pôlele muntelui, al cărui aspect me umplea de admirațiune. Trecând aproape d'un pyrgos ruinat am ajuns la o distanță d'o oră lângă monastirea Ste-Syrieni așezată într'o înfundătură retrasă și adăpostită de toate părțile și unde o fântână antică respîndesc o apă eccellentă. Aici m'am odihnit puțin ca să privesc situațiunea locurilor, să studiu pământul micacios (compus de Mica) pe care călcăm și plantele ce me încongiurau, cu toate că era în luna lui Septembrie și vegetațiunea era tristă.

De la monastirea acesta 'mi a trebuit o oră și $\frac{1}{2}$ ca să ating virful principal al muntelui. Panorama ce se deschide aici este mai aceia de la Pentelic, care 'lă vecinesce despre partea nordului, cu deosebire că aici se vede mai bine partea despre S. a Atticei și golful Egeinei. Virful muntelui Hymette formă o lungă creastă a cărei direcțiune generale este de la N. la S. o mare tăitură 'lă divide în două părți: Hymette de la N. sau marele Hymette numit de grecii moderni Trelo-vu ui al cărui virf este înalt peste 1000 metri, și micul Hymette sau Hymette despre S. numit și Mavro-vuni, și care altă dată purta numele de anhydros (fără apă) n'are înălțime de cât de 790 metri. Căstele occidentale dau nascere braciului principal al Ilisului și al lui Eridannus, care se unesc aproape de vechiul Lyceu. Muntele Hymette nu are păduri întinse, dar pôlele lui uscate sunt acoperite cu plante aromatice și nutresc încă albine care 'lă au făcut atît de celebru în antichitate. mierea albinelor din muntele Hymett era renumită în totă Grecia. Apröpe de mica monastire Kara se află nisce remășițe de cariere de pîtră albă și cenușie, care au fost explöate mai cu sémă de Români. Dupö cum racontă Pliniu, muntele Hymette, posseda asemenea mine de argint despre care se credea c'a găsit öre care urme.

Grotta de la Pentelic se află spre N-E, de Athena în muntele d'acellu nume ce este în prelungirea muntelui Hymette. Dorindü ca să studieșu acest munte încongiurat d'atâtea frumuseți naturale sub punctul de vedere al Geologiei, am ales una din acelle frumöse și alle orientului (dar ce să alegü, căci toate sunt frumöse), și 'mi am îndreptat pașii spre Pentelic, singur, pe josü ca unü pelerin, fără alt conductorü de cât itinerarul, adicö cartea care 'mi arăta drumulü. Eșind din Athena am ajuns îndată la micul satü Ambelos Kypos, antic Alopecie, patria lui Socrat și a lui Alcibiade. Aici ajunge marele apeduc construit de Adrian ca se ducă

la Athena apele de la Pentelic; pe urmă am intrat în întinsa câmpie numită Trico-Cambos așezată între Hymette, Pentelic și lanțul collinelorü, care vine în prelungirea lui Lycabette, apoi dupö 30 de minute, trecënd printr'o pădure de maslini, am ajuns la Khalandria, patria lui Pericles, unde a trebuit să 'mi mai restaureșu forțele. Dintr'acest sat imi a trebuit 3 ore pe jos ca să ajung la basa muntelui Pentelic, am luat apoi d'alungu unü lanțu de colline acoperite cu păduri, pe unde se află Villa ducesei de Piacența, care încă nu este sevărșită așezată ensä la o pozițiä förte pithorescă. Înaintänd ceva mai departe am ajuns la monastirea Penteli, ultima stațiune pënä unde pöte merge cineva în trässurä, și apoi d'aici începe adevärata suire. Astä monastire n'are nimic interesant de câtü o capelä impodobită cu ceva desenuri bizantine, dar este încongiurată de plopi frumoși și are unü isvorü de apă bună și limpede. D'aici în 15 minute m'am aflat la carierele de marmorä, care au făcut celebritatda muntelui, marmorä albä ca zaharu din care s'au făcut Parthenon și mai toate monumentele Greciei. D'aici în sus nu se mai ved de cât precipiciu acoperite cu bloce de marmorä sfärämata pënä la cariera principale, unde se găsece și acum urme manifeste de explötațiä anticä. Se vede prea bine roca tăiatä în lungime pe care a ramas semnele instrumentelor tăietöre; monolithele au fost asemenea tăiate în loc, și se observä în diferite locuri, găuri separte în rocä, ca să bage grinșile, și să ajute la cobörarea blocelorü în locurile difficile. Tot muntele este compus de straturü imense de talcshiste, și se ved prea bine cum aceste straturü sunt închinat la orizon. Apröpe de cariera principale, se aflä o grottä cu frumöse stalactite, avënd de la 10—15 metri de înălțime, și 20—30 metri de adäncime, care servä derefugiu păstorilor și turmelorü; la intrarea acestei grotte se aflä și o capelä, unde arde totd'una o lampä, cu care visitorii se servä spre a lumina, când voesc să se coböre pe nisce trepte separte în rocä, care conduc la o altä grottä micä pusä în äntru cellei mari, și unde se aflä unü basin cu apă rece, încongiurat de stalactite. Aici m'am odihnit puțin, am cules mai multe mostre de roce de marmorä și de Talcshiste, și amü desemnat forma din afarä și din äntru a grottei, apoi m'am urcatü pënä apröpe de vörfulü muntelui de unde șieriam câmpia Marathonulü. Vederea acëstä imi rechiema timpü trecutü, când a vütü locü renumitul resbellü de la Marathon și armia grecilorü comandată de Milthiad.

Vom cerca a da o repede descriere muntelui Pentelic în numerul viitorü. A.